

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 37/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi lastensuojelulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi lastensuojelulain muuttamisesta (HE 137/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Lotta Silvennoinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erikoistutkija Tarja Heino, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

- ylitarkastaja Pia Leikasto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- lastensuojelun erityisasiantuntija Sirkka Rousu, Suomen Kuntaliitto
- sosiaalipalvelupäällikkö Maria Palmgren, Tampereen kaupunki
- toimitusjohtaja Ritva Karinsalo, Ensi- ja turvakotien liitto
- ohjelmajohtaja Hanna Heinonen, Lastensuojelun keskusliitto
- johtava asiantuntija Esa Iivonen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- kehittämisspäälikkö Mervi Tolonen, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia. Kunnan velvollisuutta järjestää lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun asiakkaille avohuollon tukitoimia ehdotetaan täsmennettäväksi. Lapselle ja perheelle olisi järjestettävä lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömiä sosiaalihuollon palveluja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakas-

suunnitelmassa arvioiman tarpeen mukaisesti. Tavoitteena on parantaa erityisesti kotipalvelun saatavuutta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2011 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kotipalvelujen lisääminen

Valiokunta pitää myönteisenä, että lastensuojelun avohuollon tukitoimia pyritään lisäämään ja siten vähentämään raskaampien tukitoimien tarvetta. Esityksen tavoitteena on kohdentaa erityisesti kotipalvelua ja perhetyötä niitä kipeimmin tarvitseville perheille. Kunnan järjestämisvelvollisuutta täsmennetään siten, että lapselle ja perheelle on järjestettävä ne sosiaalihuollon palvelut, jotka ovat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvion mukaan välttämättömiä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta. Sosiaalityöntekijän arvio kirjataan asiakassuunnitelmaan, jonka perusteella tehdään erilliset valituskelpoiset päätökset palveluista ja tukitoimista.

Uudistuksella ei luoda uusia oikeuksia lastensuojelun asiakkaille tai uusia velvoitteita kunnille. Perustelujen mukaan uudistuksen tarkoituksena on varmistaa lastensuojelulain käytännön toteutus lapsen edun mukaisesti siten kuin vuoden 2008 lastensuojelulakia säädettäessä on ollut tarkoituksena. Kotipalvelujen lisäämisen esityksen mukaisesti arvioidaan aiheuttavan 1,2 miljoonan euron kokonaiskustannukset, mikä on otettu huomioon ehdottamalla valtionosuuksien lisäämistä 600 000 eurolla. Valiokunta pitää perusteltuna, että valtionosuuksia tässä tapauksessa lisätään, vaikka kyse ei ole kunnille annettavasta uudesta tehtävästä. Lisäystä voidaan pitää tukipalvelujen lisäämistarpeen kannalta vähäisenä ottaen huomioon, että tuki jakautuu kaikkien maamme kuntien kesken.

Lapsiperheiden kotipalvelujen määrä on vähentynyt huolestuttavasti viime vuosina, ja perheiden tukipalveluissa on merkittäviä kuntakohaisia ja alueellisia eroja. Lastensuojelun avohuollon tukitoimien saatavuuden parantaminen koskee esityksessä lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen perheen palveluja. Asian käsittelyssä on esitetty huoli siitä, että lain täytäntöönpanossa muiden kuin lastensuojelun asiakkaina olevien lapsiperheiden palvelut saattavat uudis-

tuksen johdosta jopa vähentyä nykyisestä ja lapsiperhe saa kotipalvelua vain silloin, kun lapsi on jo lastensuojelun asiakas.

Valiokunnan käsityksen mukaan ennalta ehkäisevien palvelujen järjestämisestä lapsiperheille on tarpeen huolehtia nykyistä paremmin jo ennen lastensuojelun asiakkuuden alkamista. Kotipalvelu olisi monille lapsiperheille riittävä tuki vanhemmuuden vahvistamiseksi ja ongelmien ehkäisemiseksi. Valiokunta korostaa, että oikein ajoitetuilla perheen tukipalveluilla voidaan saavuttaa merkittäviä säästöjä myöhempien palvelujen kustannuksissa. Ehkäisevä työ tulee huomattavasti halvemmaksi kuin lastensuojelulaissa tarkoitetut korjaavat toimenpiteet. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että kotipalveluja annetaan myös muille lapsiperheille kuin lastensuojelun asiakasperheille.

Sosiaalityöntekijän rooli

Esitys lisää sosiaalityöntekijöiden arviointityön merkitystä asiakassuunnitelman laatimisessa. Sosiaalityöntekijöiden asema palvelutarpeen arvioimisessa, ilman mahdollisuutta päättää palvelun antamisesta, on ongelmallinen. Sosiaalityöntekijän ammatilliseen arvioon perustuva tukitoimien tarpeen toteaminen yhteistyössä asiakkaan kanssa ja tämän kirjaaminen asiakassuunnitelmaan parantaa kuitenkin palvelujen järjestämisen läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuksia puuttua epäkohtiin viranomaisvalvonnan avulla. Valiokunta toistaa jälleen tässä yhteydessä kantansa siitä, että sosiaalihuollon tehokas valvonta edellyttää, että aluehallintovirastojen valvontaresurssien riittävydestä huolehditaan.

Valiokunta korostaa lisäksi, että sosiaalityöntekijöiden työn järjestämiseen ja täydennyskoulutukseen on uudistuksen toimeenpanossa kiinnitettävä erityistä huomiota. Työntekijöiden tulee saada ohjausta muun muassa kirjaamiskäytännöistä sekä työnsä tueksi ajanmukaiset sähköiset tietojärjestelmät.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sosiaalityöntekijöistä 43 prosenttia vaihtoi työpaikkaa vuonna 2009. Sosiaalityöntekijöiden

puute ja suuri vaihtuvuus vaikeuttavat tarvittavan asiantuntemuksen ja kokemuksen saamista vaatimaan lastensuojelutyöhön. Valiokunta ilmaisee huolensa siitä, että tämä voi osaltaan lisätä huostaanottojen ja muiden korjaavien toimenpiteiden tarpeen kasvamista, jos ehkäiseviä toimia ei toteuteta oikea-aikaisesti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Inkeri Kerola /kesk	Markku Pakkanen /kesk
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Marjaana Koskinen /sd	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää,
valiokuntaneuvos Harri Sintonen.